MARTINI ANTONII DEL-RIO

E SOCIETATE IESV

LL. Lic. S. Th. Doctoris

VITA

Breui Commentariolo expressa.

ANTVERPIAE,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
cIↃ. IↃc. IX.

10

Perquàm Reuerendo Nobiliq; Domino

IOANNI DEL-RIO
S. R. E. PROTONOTARIO
ET
D. MARIÆ APVD ATVATICOS DECANO.

NVMQVAM tam malè cum rebus humanis agitur, vt VIRTVTIS neminem teneat admiratio; præsertim quando inuidiæ pruinam decoxit, post mortem ſerenior. Nec fuit, nec erit æuum tam litterarum iners, & ſterile; quò non laudentur boni. *Placet* enim, Romani Philoſophi iudicio, *ſuapte naturâ: adeoq; gratioſa* VIRTVS *eſt, vt inſitum ſit etiam malis probare meliora.* Addo rei-

 publi-

publicæ incolumitati conducere plurimum, eam non celari. *Non ſine ratione*, eiuſdem ſententiâ; *ſacra eſt magnarum virtutum memoria, & eſſe plures bonos iuuat, ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat.* Quid verò minus gratiarum poſſumus rependere, quàm meminiſſe? Huc cogitationem intendens amicus quidam meus, MARTINI ANTONII DEL-RIO vitam complexus breui Commentariolo, arbitrio meo commiſit, typis vti mandari curarem. Nec conſultandum diutiùs iudicaui, nec premenda iſtius viri geſta, quem ſi quis norit, * ταῖς οἰκείαις τῷ Θεῷ διαθέσεσιν aſſueſſe dixerit. Nec ardua magis deliberatio, cui mittendum hoc ſchedium: ad te ibat ſponte, & quaſi proprium petebat larem. Te enim non ſolùm eædem maiorum imagines, & ſtemmatum implexa ſeries ipſi coniunxit arctiſſimè; ſed VIRTVS etiam & DOCTRINA. Hac

* *Familiaribus Deo affectionibus.*

ille

ille bigâ ad cælum euectus eſt; hac eôdem proueheris. Norunt ea, qui te non ignorant. Quare multis nihil opus eſt. DELRIVS ad DELRIVM venit, non hoſpitij ſimplici iure, ſed cognationis: eruditus eruditum reuiſit, quaſi à mortuis redux; religioni addictum, religioſus quondam. Eum ſuſcipe, & quâ ſoles beneuolentiâ complectere, ac familiari domeſticóque huic ſplendori pectoris tui fores aperi; nóſque inter tuos habe, merito tuo, affectu noſtro. Vale.

Adm. R.de D.ni V.ra

deuotus cliens

Hermannus Lange-veltius.

MONITIVNCVLA.

AMICE LECTOR, *Nos hic viri virtutem expreſsimus potius, quàm illuſtria Maiorum nomina; maturum & amicum cuique fructum legimus veriùs, quàm altè latéque ſparſam refodimus radicem. Nempe ſuo quæque colore gemma placet; non quæ alieno ornamento, etſi aureo, occulitur potiùs quàm oculatur. Quòd ſi quis vetuſta* DELRIORVM *monumenta quærat, non ab auis tantùm, atauis, tritauis, quorum ſtirps ſoboleſq́; variis apud* REGES CATHOLICOS *muniis etiam inter ſacros Equitum Ordines inclaruit; ſed à ſæculis aliquot retroſioribus,* PELAGII *Regis aliorumq́; auſpiciis, cùm in Catholico exercitu duces ipſi contra Mauros fortiter fecêre; habet ille in Regiis Salamanticæ archiuis memoriales tabulas, vetuſtâ membranâ conſpicuas, quibus non vnus* DELRIO *rebus præclarè pro* DEO, *pro* ECCLESIA, *pro* REGE *ſuo geſtis intexitur. Noſtri quoque mater(ne* LOPEZIANO *in varias familias ſparſo nomine ambiguus hæreas) è* VILLANOVANIS *fuit. quæ gens, virtute fideq́; inter Aragonum primos ſpectabilis ſemper eminuit. Sed hæc externa, vt dixi, nec in cenſum viri ſuo peculio diuitis referenda. Tute hominem inſpice,* LECTOR; *dices alienâ faculâ non egêre, cui tam illuſtris rectè factorum Sol ſplendet domi. Cuius radij duo hi in Vitâ præteriti:* D. Althelmi Ænigmata, *quæ Moguntiæ typis dedit, cùm Grætium tenderet:* & Commentarius litteralis in Threnos Ieremiæ; *qui, eodem quo* Pharus S. Scripturæ *tempore, orbi illuxit.*

CENSVRA.

Hæc R. P. MARTINI DEL-RIO deſcriptio eſt exemplaris, vt meritò in multorum exemplum imprimi poſſit. 13. Kal. Aprilis, 1609.

Egbertus Spitholdius Plebanus, librorum Cenſor.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLAE CLARAE EVGENIAE Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum, Priuilegio cautum eſt; nequis *Martini Antonij Del-rio è Societate* IESV *Vitam breui Commentariolo expreſſam*, præter voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpienſis, intra ſexennium imprimat, aut alibi excuſam in inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum, & alia graui pœna mulctabitur: vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, VI. Aprilis, M. DC. IX.

Signat.

Buſchere.

ERRATVM.

Pag. 41. lin. 28 C.Iulij. *lege* C.Liuij.

D. GREGOR. in x. MATTH.

Mors IVSTORVM bonis eſt in ADIVTORIVM, malis in TESTIMONIVM; vt inde peruerſi ſine excuſatione pereant, vnde electi exemplum capiunt, vt viuant.

MAR-

MARTINI ANTONII DEL-RIO E SOCIETATE IESV VITA.

ARCO Varroni non tantùm ius imaginis ob curules maiorum magiſtratus propagare, ſed ob ſingularem ſcientiæ ſapientiæque laudem, aliud quoddam, & auguſtius conceſſum eſt. Illius enim, *in Bibliothecâ, quæ prima in Vrbe ab Aſinio Pollione ex manubiis publicata Romæ eſt, vnius viuentis poſita imago eſt.* Plin. lib. 7. cap. 30. Idem, non eodem, ſed potiori tibi iure debetur, MARTINE DELRI: quem iiſdem verbis compellarem, quibus *πολυγραφώτατον Varronem Cicero quondam, niſi plura te ac diuiniora quædam, quàm profanum illum, legiſſe ac didiciſſe ſcripta tua docerent & geſta. *plurimorum ſcriptorem. Epiſt. lib. 13. epiſt. 18. Acad. quæſtion. lib. 1. Itaque, dum alij alibi vultus tui fila ducent, & cæleſtis genij ſacrum velut lararium omnibus venerandum proponent, dum inter illuſtres viros vel cælo ſculpent, vel colore pingent; ego animi mentiſque tuæ ſimulacrum, virtutes, inquam, doctrinamque tuam, tenui graciliqque ſtylo, quaſi gypſo, deformare conabor: magnos illos litterarum Principes obteſtans, vt ſolido te metallo, in bibliothecis, hoc eſt, in memoriæ templis, auguratò conſecrent dedicentque. Et erit

nonnemo, vt arbitror, qui ex pedis vestigio totius corporis harmoniam, vt Herculis quondam Pythagoras, solerter modulabitur: aut vt Iouis Olympij Phidias, ex supercilio crinibusque obiter descriptis totam effigiem ingeniosè feliciterque perfectam exhibebit. Tu modò cælis nuper additum, vti benè speramus, sidus nouum ac salutare nobis exorere, & ignorationis noctem mitiga, vacillantemque manum benignus dirige.

PATERNVM GENVS.

DElriorum gentem, in valle Burebâ, inter Castiliæ montes ortam, nobilique stirpe olim effloruisse vetustissima Auorum monumenta testantur: quæ Segobiæ Burgisque à Maioribus augustè quondam dedicata. Eorum summa apud Hispaniarum Reges auctoritas cùm eluxisset, nescio quâ Fortunæ procellâ languescentem, ad pristinum splendorem reuocarunt Ludouicus Delrius, Regis Consiliarius, libellorumque supplicum Magister, & Antonius Delrius, nostri huiusce Martini Antonij Delrij parens, Cleydaliæ & Artzelaræ in agro Antuerpiensi Toparcha. Qui opibus parem animum ostētans, in Merâ, spectatissimo illius vrbis loco, eas ædes construxit, quæ ob elegantiam atque amplitudinem Principibus dignam, Regibus Proregibusque nostris eò aduentantibus familiare Prætorium esse solent. Hunc vitæ suæ, & humanioris culturæ auctorem, grato, sed non assentante tamen calamo dilaudat, in præfatione Notis in Claudianum præfixâ: de eodem illud succinctè, sed memoriâ dignum posteritatis refert: *Scio patri quondam meo, bono & laudato viro, vnius noctis peruigilio, & mortis metu, quoniam medicos conclamantes audierat, vix*

In præfat. Hieronymi Delrij ad Senecam anno 1574.

Tom. 1. Syntag.

tertio

tertio ætatis lustro, planè capillos omnes canuisse. Euenerunt huiusmodi prodigiosè non paucis: quæ recensere, vel ad caussam naturamque reuocare, eorum est, qui in Physicorum penetralia altiùs se immergunt.

Matrem non minùs illustrem nobilitate habuit Eleonoram Lopeziam, matronam singularis castimoniæ, Aragonum proceribus oriundam: cuius maiores Catalaiudæ magnificè tumulati; parentes verò Antuerpiæ apud Patres Carmelitas, in sacello Deiparæ, quod eorum munificentia & pietas splendidè exstruxit, Optimatum more ius sepulcri posteris asseruerunt. GENVS MATERNVM.

Ex hac semēte Martinus cùm primùm pullularet, spem segetis in herbâ significauit eximiam: nec posteà elusit. Anno Domini 1550. Ipso pueritiæ exordio vegetum, acre, & non minùs strenuum emicare ingenium, ad litteras aptum, atq. incitatum: diuino quodam velut ictu ac impulsu ad ardua rapi, quæque honestiora essent, licet eadem difficiliora sectari; id agere vnicè, quod ageret. PVERITIAE EXORDIVM. Itaque parens optimus, cùm natiuis scintillare radijs nobilem filij sui indolem animaduerteret, velut gemmam ad cotem exigebat; naturamque lacessebat, vt submicantem verecundè lucem magis accenderet, & in aliorum notitiam atque vtilitatem, in familiæ suæ decus ac gloriam produceret: nulli parcebat sumptui, nulli labori: per se, per alios puerum monitis instruebat, præceptis erudiebat: atque ex Philosophorum consulto, non calcei tantam, quantam pedis ducebat rationem. Hanc filius in se curam & pietatem studiorum suorum primitijs testatam esse voluit, debitaque religione cultam. Vnde in Epistolâ ad Granuellanum, Solino dedicando conscriptâ, *Nimirum*, inquit,

magnopere mihi peccare viderer, eum Patrem nactus, quem non eo tantùm nomine, quòd Pater, diligere debeo; sed quòd is Pater, qui nullis vmquã curis aut sumptibus pepercit, vt me ad eruditionem morumq́ sanctitatem vocaret. Neque hîc solùm: sed clariùs alibi & disertiùs, dum suas in Claudianum Notas paterno nomini, quasi bullam Laribus, suspendit; illius prudentiam, & animi sui gratitudinem, quosq. in studijs gradus fecerat, designare conatur. *Primò igitur* (verba ipsius sunt) *Grammaticæ præceptis, Latinæ Græcæq́ linguæ principijs haustis, me ad Poëtarum, Historiæ, & Oratorum assiduam lectionem contuli. His, vt aliarum Philosophiæ partium, sic Moralis potissimùm ediscendæ laborem addidi. Idq́ tuâ, Pater obseruande (à quo non primum dumtaxat in naturam aditum, sed etiam in litteras ipsas, atque religionis & omnis doctrinæ cognitionem, prima quæque exordia accepi) ope, consilio.* Hæc, quæ commemorauit, tam multa, tamque inter se dissita, ingenio studioque complexus est, eâ ætate, quâ plerique inter nutricum vbera nondum omnino lallare desierunt; tum verò religiosis legum adytis successit, cùm non pauci hoc vnum norunt, nucibus ius dicere.

De his, alijsque, antequam singillatim narrationem instituamus, non abs re fore iudicaui, eam, quam in studendo obseruabat, rationem exponere; eo præsertim tempore, quo illis, quas recensui, disciplinis nauauit operam: ne quis inficietur tam paucis annis tantum scientiarum atque artium consequi potuisse; & anilem me fabulam texere, non Veritati facere, incuset.

STVDENDI RATIO. Solet ille, tum etiam cùm necdum pubertatis annos atti-

attigiſſet, ipſo diei crepuſculo, poſtquam rei diuinæ interfuerat, intinctum vino panem modicè ſumere; deinde ſubitò in cubiculum ſe illatebrare, quod ei ſeu bibliotheca, ſeu * τεχνοφυτώριον quoddam erat. Hîc ſellam & pluteum ſubiectis rotis ita fabrefieri curauerat, vt leui pedis impulſu, per omnia circum pulpita ac loculamenta, ſeipſum omnemq. ſtudiorum ſupellectilem circumueheret: illi cùm inſediſſet, nõ priùs inde dimouebatur, quàm adultâ nocte, tempus & familiaris ephebus ad cœnam, non rarò inuitum ac reluctantem, cõgeret. Eâ igitur contumaci quodammodò aſſiduitate tot omnium ſcientiarum Auctores euoluit, vt Henricus Zebertus Dunghæus S.T. Doctor & librorum Cenſor teſtetur, in Aduerſarijs, quæ annorum nouemdecim Senecæ illuſtrãdo dedit, *plus minus mille & centum variorum Auctorum in diuerſis ſcientijs & linguis ſententias maximo cum labore & iudicio conſcribi ac dirigi*, vt ad eos enumerandos doctiſſimis quibuſque nomenclatore opus eſſet. Quare vir clariſſimus Iuſtus Lipſius fateri interdum non erubuit, numquam ſe legiſſe, numquam vidiſſe, ac omnino neſcire an ſint Scriptores, quos non paucos illud *æui noſtri miraculum* (ſic eum nominabat) ad teſtimoninm dicendum citare ſolet.

* artium plãtarium.

In cenſurã ſuâ.

Huc accedit, non eum, vt multis hoc tempore vſu receptum eſt, Calliphanem apud Athenæum imitatum fuiſſe, qui ἀρχὰς ποιημάτων πολλῶν ἐκγεγραψάμενος, ἀνειλήφει μέχρι τριῶν καὶ τεσσάρων στίχων, πολυμαθείας δόξαν προσποιούμενος: *poëmatum multorum initia deſcripta, ad tres vſque vel quatuor verſus continenter recitabat, multiplicis doctrinæ laudem affectans*: nec ſola tantùm libro-

rum nomina, quod nouelli litteratuli faciunt, bibliopolæ potiùs quàm studiosi munus obeuntes, citasse, non indices volutasse atque expilasse; sed cùm Scriptorem arripuisset, non antè dimittebat, quàm attentè atque integrè perlegisset, & quæcumque in capedunculas litterarij sui thesauri referenda iudicasset, ea scitè ac venustè descripsisset: atque hoc modo plus vice simplici omnia Tostati volumina presso, non suspenso vestigio percurrit, & sedulò perlustrauit. Videant hîc adolescentes, quibus generosior sanguis ad gloriæ virtutisque regiam anhelat, vberrimo cuique ingenio culturam adhibendam esse: nec Atheniensium illud * μέγα πνεῖν sufficere; verùm ad summa adspiranti; magna esse conanda, magna agenda. Nunc ad temporum ac gestorum seriem reuertamur.

* magna anhelare.

STVDIORVM PRIMORDIA.

Primum ipsius studium Grammaticæ præcepta, Grecæ Latinæque linguæ principia haurire. Hæc inter fascias adhuc, puerilesque delicias, Liræ (Brabantiæ id oppidum est) viuaci ingenio, tenacissimaque memoriâ tam enixè comprehendit, vt neminem hoc sæculo plura ex Latinis Grammaticis, ceterisque eiusdem linguæ Auctoribus, magis meditatè, magis castigatè vsurpasse commonstrent illius in publicum emissæ commentationes: quas dictionum locutionumque Romanarum vernaculo quodam succo scatere nemo negauerit, cuicumque leuiter saltem Tiberim gustare contigerit. Quin imò nimiùm se Egeriç fontibus proluisse videtur iis, qui interioris notæ dictiones locutionesque numquam delibarunt; quosque, Calepinum vt circumferrent, hortabatur, si benè dicentem vellent intelligere. Græco, Latinoque idiomati

LINGVARVM COGNITIO.

mati Hebraïcum adiunxit, cùm Sacrarum litterarum cognitio id postularet: Chaldaïcum non omnino ignoraſſe ſcio; familiariter vſurpaſſe neſcio. Flandricè, Hiſpanicè, Italicè, Gallicè, Germanicè, ita loquebatur, vt in pleriſque eloquentiſſimus, in nullo hoſpes eſſet. Poëtarum, Oratorum, Hiſtoricorumque ſcripta omnia, quæcumque in quibuſcumque Belgiæ bibliothecis reperiri poterant, euoluerat, excuſſeratque.

In Philoſophiâ Magiſtrum habuit Pariſiis Ioannem Maldonatum, virum felicis ſempiternæq. memoriæ, ſupraq. omnes maritimarum canicularum, & informium monſtrorum, nuperas antiquaſque furias, animo & virtute celſiorem. Hunc ſedulò conſtanterque docentem audiuit; peculiari neceſſitudine eam ſibi Philoſophiæ partem deuinciens, quæ de moribus diſſerit: quam virtutum omnium parentem ac nutricem à Socrate laudatam & excultam nouerat; quamque viro ad remp. gerendam nato præcipuè ſemper venerandam intelligebat. Ex eâdem ille animus, ſui compos, recti tenax: quem toto vitæ ſpatio tam pugnaciter conſeruauit; vt eum nihil, niſi ex rationis iudicio aggredi; ab eo, quod aggreſſus erat, non niſi ex eiuſdem rationis arbitrio digredi, facile eſſet curioſiùs obſeruantibus intueri. Nuſquam inanes querelæ, & vanæ lamentationes: quæ minabantur aduerſa, vel excipere & tolerare fortiter, vel prudenter euitare: errare, hominis eſſe dicebat; ſapientis, errata corrigere. PHILOSOPHIA. ETHICA.

Poſt Philoſophicas exercitationes Duacum ad Iuriſprudentiæ ſtudium ſe contulit. Ea tum Academia Philippi II. Hiſpaniarum Regis auſpiciis nuper inaugurata erat; eaque de cauſâ, vel vt tanto beneficio cum iucundâ IVRISPRVDENTIA.

in

in poſteritatem recordatione fruerentur, vel vt Regis fauorem ſibi conciliarent, cuius maieſtatem in approbando hoc illius opere amplificare videbantur, nobiles non pauci ad illud oppidum commigrabant. Hos inter, vt diximus, Delrius fuit: cui tum morum ac ſtudiorum Moderator Ludouicus Carrio, vir ingenio & ſcriptis clarus.

VERECVNDIA ADOLESCENTIS.

Eluxit ſub idem tempus adoleſcentis caſtimonia, in re, quæ iudicio quorumdam, quibus Circes pharmaca peſtiferâ quadam ſanie perenniter ſtillante oculos obduxerunt, parua videbitur; nec magis eam fœdam eſſe iudicabunt, quàm ſus lutum: ij verò, quibus libera ab iſtis nebulis mentis niteſcit acies, & nondum * ὄνου κεφαλὴν ἢ συὸς καρδίαν ἔχουσι, non irreligioſum integritatis augurium amplectentur. Cùm in eodem contubernio vir illuſtris degeret, qui poſt diurnas diuturnaſque compotationes nocturnis terroribus atrociter quateretur, ex conſcientiæ metu, quæ hominem minùs frugi ſecretiùs ſine arbitris & interpellatoribus acriuſq. ſtimularet; ſæpiùs ille Martinum, pro ſuâ auctoritate, mitiùs ſeueriuſque vrgebat, vt ſine vllo pudicitiæ periculo (quod procul abeſſe videbatur) eodem in cubili ſomnum caperet, præſidio (vt cenſebat) aut ſolatio futurus. At verò adoleſcens ingenuus numquam adduci potuit, vel illâ animorum conciliatriculâ nobilitate, vel potentiâ nocendi auidâ, vel blanditiis vel minis, vt eodem, adoleſcens cum viro, in lecto decumberet. Nimirum etiam vbi diſcrimen nullum eſſet, *Verecundiam Iuuentutis tutiſſimam ſatellitem* à ſe nuſquam abire patiebatur.

* aſini caput, aut ſuis cor habent.

Duaco Louanium ſe contulit: vbi Cornelij Valerij diſci-

disciplinâ, & Iusti Lipsij familiaritate, summos in litteris progressus fecit: præcipuam tamen diei partem legum iurisque scientiæ seponebat: quod in operibus id temporis ab se elaboratis non semel palàm esse voluit. *In epistolâ ad Granuell. In epistolâ ad Parentem.*

Primum ingenij sui fœtum in lucem emisit anno 1571. dum quinque necdum Olympiades compleuisset, Is fuit *Solinus*: quem ex manu-scriptis Iusti Lipsij membranis correxit, & Notis illustrauit, atque adiectis ad finem Cornelij Valerij Animaduersionibus perpoliuit. Factum, meo iudicio, id ætatis temerarium, nisi solius Delrij factum esset; quem & diligentia & eruditio, & cælestis quidam genius vulgo exemit. Quod nemo inficias ierit; cui & conatus, & rei successus non ignotus est. Illa sanè modestia ipsius incredibilis, quam in fine allocutionis, quâ Lectorem comiter compellauit, quamque in alijs deinde scriptis solenne velut carmen præfari solet, silentio præteriri non debet: *Porro*, inquit, *vnum est, quod à vobis impetrare cupio, & debeo; scilicet, vt antequam de operâ meâ sententiam feratis, recordemini eorum, quæ Romanorum eruditißimus Varro in lege Maniâ scripsit*, neq. in bonâ segete nullum esse spicum malum, neq. in malâ non aliquod bonum: *memineritis quoque me de grege hominum esse, è quibus nemo tam prouidus ac circumspectus est, qui non sæpenumero fortiter in lapidem impingat; cumq; hominem qui extra terminos adolescentiæ nondum sit progressus, cuius maximè propria est iudicij non magnitudo, sed imbecillitas ætatis.* Quantum ille ab eorum arrogantiâ & proteruiâ abfuit, qui cùm in vitium labuntur, si quis Mercurius aurem vellicet, si quis ad viam reuocet, fungos, caudices, matulas

NOTAE IN SOLINVM.

las loquuntur; & catapultas ac balliſtas conuiciorum, in eos qui benigniſſimè conſulunt, eiaculantur; furijs & intemperijs acti: nec hederâ quidem ſuos thyrſos velare ſtudent, nudis bacchantur armis, ſed æruginatis: vt tum ſe maximè ineptiarum inficetiarumque coarguant, dum propugnare moliuntur.

NOTAE IN CLAVDIANVM. Poſt *Solinum* anno 1572. doctiſſimas *in Claudianum Notas* euulgauit, eaſque Parenti ſuo inſcripſit, & in præfatione omnem ſtudiorum ſuorum vſque ad eum diem rationem reddidit.

Ex præfat. in Aduerſaria. Carus ante alios Poëtas Seneca ipſi erat; hunc in vlnis gerebat, in ſinu fouebat: *eius, propter ſummam ſententiarum grauitatem & copiam, lectione mirificè capiebatur; quem dum voluere ac verſare non deſinit, & quandoque cum ſcriptis codicibus, atque multarum linguarum ſcriptoribus eum confert, quaſi per ſatyram, vt aliud ex alio incidebat, multa ei apponit: Notæ illæ* (quas priùs adſcripſerat) *vt fit adhibita pleniore quorumdam locorum tractatione, in Commentariorum iuſtum penè volumen excreuerunt.* Has tamen apud ſe retinebat, nec commeatum dabat; donec fraterna fraus, an caritas, manibus eius extorſit opus, iam erumpere geſtiens. Itaque *in Senecam Aduerſaria*, quæ decimo nono ætatis anno perfecerat, fraternâ induſtriâ prodierunt, cùm vigeſimum quartum ageret; & apud bonos plauſum meruerunt: fuere tamen qui verſo pollice maligniùs premerent, quorum tum ſcripta verſo ſtylo ſupprimi debuiſſent. Ita fit: cùm creſcentem alterius gloriam famæ ſuæ luminibus obſtruere vident inuidi & ambitioſi Heroſtrati, euertere ac demoliri ſtudent. Sic magna ſemper liuori obiecta ſunt.

ADVERSARIA IN SENECAM.

Neque

Neque Delrioni nostro adeò læua sui natura fuit, vt à philautiâ, communi pestiferoq. malo, iudicij sui integritatem violari sineret. quare annis maturior hanc prolem resumpsit, & relambit; atque omnes illius artus tam modulatè conformauit, tam robustè exaggerauit, vt nullo iam reprehendi possit, nisi fortè quid nimis. Accipite ab illo huius facti rationem: *Quæ olim penè puero exciderunt Aduersaria, recognoui tantùm; & quas illis iudicij, ingenij, & doctrinæ infirmitas, vel feruor ætatis lubricæ maculas adsperserat, seuerâ spongiâ & retractatione sustuli, deleui; Fabij consilio, D. Augustini exemplo.* Hac editione & correctione, aliud, quasi alio lustrali die, operi iterùm in lucem prodeunti nomen indidit, & *Syntagma Tragœdiæ Latinæ* vocari voluit: in eodemque, mirum quàm opportunè, Christianæ doctrinæ adyta claudentes, & quasi improbissimâ gentilitatis egerie fidei sacraria altiùs obstruentes, stoam iterùm aperientes, & barbâ ac pallio improbam frontem ac mentem inumbrantes, generosè compescuit. Fuit enim vir ille veritatis & religionis acerrimus vindex, voce ac stylo egregiè armatus, ac velut in procinctu semper ad Dei honorem, ad Ecclesiæ maiestatem vindicandam.

Præfat. in Syntag.

SYNTAGMA TRAGOEDIAE LATINAE.

Anno cIↃ. IↃ. LXX. Louanij primam in iure lauream incredibili omnium admiratione decerpsit. Quid verò admirandum? Omnes tum legum ac iuris consultos, omnes eorum interpretes euoluerat; vt prodigio sanè & ostento simile sit, vel ipsa sola Auctorum nomina meminisse, quos in Epistolâ ad parentem suum se perlegisse commonstrat. Fuit, si quispiam alius (quod de Catone Marcus Tullius) librorum helluo.

FIT BACCAL.

Aliquot interiectis annis Salmanticam profectus est: quæ Academia, *cum ceteris omnibus totius orbis nobilitate, studiis, magnitudine, frequentiâ, & religione pugnat*. Huc cùm peruenisset, non solùm, quæ Louanij didicerat, memoriaque complexus erat, ne effugerent, reuocare sæpiùs; verùm, acerrimos in hac palæstrâ antagonistas nactus vbi esset, seipsum acriùs incitare, omnes animi vires consciscere; nec quietem aut otium capere, donec aliis celsior assurgeret, & post varias atrocissimasque de iure contentiones, laureâ donaretur. *Repetitionem* (sic appellant) quam de more in amplissimo consessu instituit, *L. Transigere, C. de transactionibus*, diem videre iussit, nec incomitatam tamen: adiuncta fuit *Exercitatio ad L. contractus. 23. de diuersis regulis Iuris antiqui, totam culpæ præstandæ materiam comprehendens*: *accesserunt summaria, numeri & quæstiones diuersæ*: item, *de principiis iuris libri duo*. Quod illius opus quisquis legerit, non septem Græciæ sapientum, sed omnium Iurisperitorum symbolum spectare sibi videbitur: nec à scholis rudem, sed post plurimos annos huic studio insumptos rude donatum, in tantillâ ætate quæret, in tantâ doctrinâ reperiet.

In exordio Repetit.

REPETITIO DE L. TRANSIGERE.

EXERCITATIO AD L. CONTRACTVS.

ALIA OPVSCVLA.

Post hæc in Belgium redux, in supremum Brabantiæ senatum, à Philippo Rege II. cooptatus est. In quo Magistratu dùm versatur integerrimè, ingens opus congessit operæque ingentis, quod *Miscellanea scriptorum vniuersi Iuris ciuilis* appellauit; quod propter singularem doctrinæ copiam, eximiamque præstantiam, Petrus Brossæus auxit atque illustrauit, iterumque typis credidit Lugduni anno cIↃ. IↃc. & cIↃ. IↃci.

MAGISTRATVS AB EO GESTI.

IVRIS CIVILIS MISCELLANEA.

Itaque

Itaque probitate & doctrinâ ſublimiùs euehitur, & à Rege, Palatinis militibuſque ius dicere iubetur anno cIↃ. IↃ. LXXVII. Quo in gradu non diu ſubſtitit; ſed anno inſequenti Brabantiæ, pro Cancellario, Regióque fiſco præficitur. Tanta in auctoritate, peccandique licentiâ, illud ſui Senecæ aſſiduus animo voluere,

Minimum decet libêre, cui multum licet.

nulli obeſſe; prodeſſe multis; nuſquam à lineâ decedere, nuſquam ad Euripos exorbitare; non ſuum emolumentum ſpectare, ſed publicum. Quare in cæcis illis nubibus ac procellis reip. hoc velut aſtrum non pauci reſpectantes, fortunarum ſuarum naufragium euitarunt. Horum è numero Iuſtus Lipſius; quem iam olim ex honeſtiſſimâ litterarum ſocietate, morumque ſimilitudine contractâ neceſſitudo Delrioni noſtro arctiùs deuinxerat. Cùm enim inuictiſſimus Imperator Ioannes Auſtrius apud Gemblacum acerbiſſimâ clade perduelles fudiſſet fugaſſetque, & miles victoriâ elatus in Louanienſium agro militari more & licentiâ graſſaretur, multiſque de cauſſis Lipſij facultates ad exitium vocarentur, illius rebus Delrius conſuluit: quâ integritate; ex Lipſio diſce. *Mira*, inquit, *tua fides in me, mira pietas. amoris enim certè verbum leue eſt, in re, quam rari pro fratre fratres audeant, pro liberis parentes. Me, meaq; abſentis defendiſti: & obieciſti te non moleſtiis ſolùm, ſed periculis, in hac flammâ rerum. Veniſti vltrò ad meos, erexiſti, ſecuros eſſe iuſſiſti: hoc tantùm queſtus, quòd non indicaſſent. Itaque quòd res opeſq; meæ ſaluæ, quòd ſcripta & libelli (id eſt, vita ipſa:) beneficium eſt vnius tuum*. Et hic nempe eſt ὁ Ἰαπετος, quem tam crudeli formâ hoſtes depingunt; dum mitiſſi- Epiſtolarū Cent. I. Epiſt. XIV.

mum clementiſſimumque virum, Eumenidum & Erinnyum laruis induunt; & iis nominibus dedecorare non verentur, quæ nec congruè ſatis affingantur Mezentio vel Phalaridi. Adeò fœda, adeò barbara ſunt, quæ cõminiſcuntur litterariæ atrocitatis & tyrannidis adminiſtri, nouique Perilli. In eo tamen rerum gerendarum tumultu, non tantùm virtutis memor, ſed litterarum ſatagens fuit. Sub idem enim tempus, vt erat omnium, quæ publicè quęque priuatim agerentur, pro dignitate & poteſtate ſuâ gnarus admodum, *de Belgarum ſeditione Commentarios* ſibi Latinè concinnauit, Cæſaris in eo conſilium æmulatus & induſtriam. Sed cùm liberè, neque ad gratiam, non adulando, non ſupparaſitando, vt hodie mos obtinet, eos libros contexuiſſet; tamdiu domi continere deſtinarat, donec, aut ij, quorum intererat, fato conceſſiſſent, aut ipſum Deus odio atque indignationi ſubtraxiſſet. Prodiere nihilo minùs Ibericâ linguâ Madriti, ſub anagrammate Rolandi Natini Miritei.

COMMENTARII RERVM BELG.

Iam in ſummo ſtare videbatur Delrius, iam inter ipſius fortunæ & honoris amplexus verſari; cùm in præcipiti ſe vacillare, & quò celſiorem, eò lubricum magis locum & abruptum premere intellexit: ex quo laberetur faciliùs, & poſt lapſum reſurgeret difficiliùs: atque adeò, vt ibidem foret ſemper, numquam tamen ſine periculo fore, numquam ſine maximâ incredibilique moleſtiâ: magnas illas regiaſque cedros, in altiſſimis montibus nonnumquam quidem pubeſcere, aut interdum etiam ſeneſcere; numquam non ventis agitari: raro ſole foueri, ſæpiùs aëris iniuriis obnoxias degere. Tandem igitur aliquando, vt Philoſophus quondam, amicus ſibi eſſe cœpit,

RELIGIONEM SOC. IESV INGREDITVR.

pit,

pit, imò Deo: sibíque consulere, Deo seruire decreuit. Nulla interim missionis spes affulgebat, nulla expediendi sese ratio; donec impetratâ ab Alexandro Farnesio Belgarum Prorege, prętextu nescio cuiusce rei, in Hispaniam profectione, post tam diuturnas bellorum tempestates cecinit classicum, & subduxit copias in tutum, pręclaro & Antigoneo stratagemate non fugiens quidem, sed vtilitatem retrò positam insequens. Hic ille flexus in vitæ ipsius decursu, vbi non nihil subsistendum esse iudicaui.

Magnus hucusque, siue ingenium spectes, siue probitatem, siue totius actæ vitæ integritatem: sed tum maximus esse cœpit, cùm ambiit esse minimus. Talem eum cęlestis Philosophia reddidit, qualem olim Ioannem Damascenum; qui diuinâ quadam metempsychosi in Delrionem nostrum quodammodò commigrauit. Fauete ô cælorum incolæ, & vobis benè volentibus, benignè adiuuantibus (nec enim inuidere potestis, nec liuere) hanc actionum vestrarum comparationem ad examen vocare permittite.

DAMASCENVM IMITATVR.

Generis nobilitatem, magistratuúmque, quibus perfuncti sunt, similitudinem non exponam: norunt ea singuli. Tria sunt, quibus in hanc morum affinitatem coiuerunt: Generosus, nec vmquam infractus in fidei dogmatis defendendis ardor & spiritus: Ardentissimus in Deiparam Virginem amor; quem cum lacte nutricis hauserunt, & tum magis etiam accenderunt, cum magni Imperatoris quasi prætoriani, tale sacramentum dixerunt, quo obstrictis, nec à statione discedere, nec latum quidem vnguem ab ipsius latere abiungi fas esset. Ea enim

enim est religionis vis, vt hominem à Deo per noxias deflectentem reuocet, & ad eiusdem voluntatem tam arctè religet, vt eadem debeat velle, eadem nolle: atque hoc est tertium, quod momentum habet maximum in hac comparationis trutinâ.

IN HAERETICOS ARDOR.

A Damasceno contra Imperatoris iconoclastæ sceleratas tyrannicásque molitiones obiecta defensionum valla, & congestos argumentorum aggeres nemo ignorat. Delrionis contra hæreticos, eosdémque iconoclastas, omnibus passim Commentarijs ceruos, cippos, rupices, stimulos, omne genus, quæ affatim inspersit, adeò nemo ignorat vnus, vt non Hectorem Græci, non Achillem Troiani tam perniciosè formidarint, quàm Delrium Hæretici. Viderunt non pauci in familiari congressu conuictúque, quotiescumque homini, alioquin comi & humano, aliqua commemoratio vel leuissima eorum recordatio incidebat, toties ardere vultum, æstuare animum, nihil aliud anhelare, quàm eos ad meliorem mentem reducere. Quod vbi desperaret, tum stylum stringere, ad cotem asperare; acutè, non diffiteor, & aculeatè contra eos dicere ac scribere, atque Patrum auctoritatibus, & Theologorum rationibus iugulum petere; non hominum, sed errorum. Id cùm in omnibus ipsius lucubrationibus manifestum sit; tum illud adnotare licet, adeò religiosè Romanam Ecclesiam coluisse, vt illius semper iudicio libros sisteret, quoscumque, ab omni etiam periculi suspicione remotos, atque fidei Censorum arbitrio comprobatos, in hominum manus permisit exire. Vnum è multis dabo huiusmodi deuotionis carmen, quod in calce *Disquisit. Magicarum* scripsit. QVÆ-

CVMQVE SCRIPSI; *ea cuncta S. A. & C.R. Ecclesiæ iudicio, & piorum Theologorum censuræ subijcio: si quid ignaro elapsum, quod Ecclesiæ minus probetur, improbo, damno, & pro non scripto haberi volo.* Idem necdum exactâ adolescentiâ in Senecam Aduersarijs adscripsit: idem alijs suis operibus. Ex quo procliue est æstimare nihil illi antiquius fuisse modestiâ & religione. Sic tamen, vt illam quodammodò secedere iuberet, nec omnino iuberet, cùm huius causa ageretur: acer enim tum erat, vehemens atque incensus, & non plumbeo sed ferreo pugione cernebat; hoc est, verbo dicam vnico, Damascenum imitabatur.

Alterum sacræ quasi pompæ ferculum, quam Damascenus in Ecclesiâ instruxit splendidissimè, Magnæ Matri, Magnæ Virgini debetur. Hanc enim tenerrimo quodam pietatis affectu, quasi melioris sibi vitæ parentem, coluit semper. Ex quo illud manus illi diuinitus restitutæ omnibus testatum gentibus, omnibus diffusum sæculis prodigium. Prodigium an Delrioni nostro à Dei Genitrice indultum fuerit cognoscere non potui; illud certè cognoscunt omnes, qui ipsius constantem, in hanc Reginam, ardentemque mentis impetum cognouerunt, non indignum fuisse, cui largior gratiæ, ætheriæque munificentiæ alueus ab illo fonte promanaret. Primas enim curas, quas in Theologiæ sacrariis publicæ vtilitati vigilauit, & quibus in eâdem scientiâ famæ suæ suique nominis aleam iecit, anno cIↃ. IↃ. XCVII. eidem Virgini anathema consecrauit. Eæ sunt *Florida Mariana*, in cuius operis fronte hanc epigraphen sculpsit, ære perenni victuram:

AMOR ERGA D. V. MARIAM.

D. MATRI S.
DEI GENITRICI SEMPER VIRGINI,
MISERICORDIÆ MATRI,
CÆLORVM, TERRÆ, MARIS REGINÆ,
CATHOLICÆ ECCLESIÆ PROTECTRICI,
HÆRESVM EXPVGNATRICI,
VIRTVTVM CVNCTARVM SPECVLO,
O. M. PATRONÆ,
HOC DE COROLLIS MVLTICOLORIBVS
SERTVM PANCARPIVM
VOVIT, PANXIT, SOLVIT
SERVVLVS MARTINVS DELRIVS,
ÆTATIS XLV.
ET SALVTIS HVMANÆ ANN. M. D. XCVI.

Aliquot pòst annis opus Marianum, non exiguum ſanè volumen, omni ſcientiâ doctrinaque refertum, nulli mortalium addixit; ſed huic vni Virgini, Epiſtolâ, velut ſacrâ ſyngraphâ, id publicè profeſſus illibatè iuſſit eſſe mancipatum: cuius operis vel ipſi tituli, quibus auctoratum prodiit, hanc præ ſe ferunt in Mariam amoris flammam:

SPECVLVM MARIANVM.
SPECVLVM PATIENTIÆ ET CARITATIS IESV ET MARIÆ.
POLEMICA MARIANA.

& de quibus priùs diſſeruimus, nunc iterùm prælo commiſſa, FLORIDA MARIANA.

Siue igitur togam, ſiue ſagum indueret, pro MARIA, in agmine proficiſcebatur, ſtabat in acie; aut pro eâdem in Theologorum ſenatu ſententiam dicebat grauiſſimè,

&cùm penes eum eſſet honorificentiſſimè decernebat. Nec illo contentus magnæ operæ pretio; dictum à Salomone præſago quondam ſpiritu cæleſti Sponſæ epithalamium explicare aggreſſus, & D. Virgini velut peculium quoddam conatus eſt vindicare. Loquitur illud inſcriptio:

ERVCTAVIT COR MEVM VERBVM BONVM

DE CASTIS NVPTIIS,

VBI SPONSVS AGNVS EST, SPONSA VIRGO PERMANET,
THALAMVS TEMPLVM, THRONVS ARA,
PARANYMPHVS ARCHANGELVS:
VBI PARTVS NON DEINTEGRAT:
VBI VIRGINITATIS LILIVM, FECVNDITATIS ROSA PVRPVRAT:
HOC QVIDQVID EST VERBI,
TIBI DEVS VERBVM,
A ME MINIMVM, SED A TE MAXIMVM,
MIHI CREDITVM, FIDE BONA RESTITVO;
TIBI TVVM DO, DICO, CONSECRO.
TE QVOQVE, VIRGO MATER,
COMPELLANS ORO, OBSECRO:
TV SPONSA SPONSARVM, HOC NVPTIALE MVNVS ADSPICE:
TV SERPENTIS ANNOSI CALCATRIX,
TV GENIMINVM EIVS PERPETVA TRIVMPHATRIX,
HOC TVERE, ET ME TVVM PROTEGE:
PROPHANOS HINC PROCVL PELLE,
PELLE IMPVROS,
PELLE PERFIDOS,
AMEN.

Multi hac ætate eximio quodam nexu MARIÆ ad-

dicti fuere: nullus tamen, aut vix vllus palàm adeò, frendente licet Hæresi, notum vulgatumque voluit exhortationibus ad studiosos institutis; aut scriptis accuratiùs libris. Quare si pristinæ nondum clementiæ oblita est Maria, quâ Damascenum quondam complexa fuit, iam te quoque ô Del-rio, complectitur, & in cælesti thalamo, mellitissimo de canticis osculo suauiatur.

RELIGIO. Tertium erat Religionis perpetuæ cultus: quem Pintiæ (Vallisoletum hodie nuncupant) Del-rio in Societatem IESV adscriptus, eximio diuini velut numinis ictus iaculo inchoauit. Hîc ille in Brabantię senatum allectus, & eiusdem deinde Princeps, hîc Palatinorum militumque iuri dicundo Præfectus, nuper ærarij opulentissimi & verè regij Quæstor, hîc ille ad res magnas natus, perfunctus magnis, & maioribus maturus, omnem fastum exuere; cunctis subesse; nulli imperare; & quasi nouellus tiro repuerascere propter Christum. Nullum erat tam vile abiectumque domi obsequium, cui non se promptum offerret, quodque non hilaris capesseret, veluti in eo natus atque educatus. Verùm ad Damascenum redeamus. Quod in illo illustrius Christianæ Philosophiæ monumentum reperiri potuit hoc facinore, quo *in singulis monachorum cellis sordium domunculas expurgauit?* Hinc grauissimorum virorum, sanctissimorumque Patrum exclamationes: *Illas manus inquinare cœpit, quæ multis anteà aromaticis odoribus fragrabant: dexteramq́; illam à Christo medicatam, luto & stercore conspersit. O miram viri demissionem!* Hæc Damascenus fecit, hæc Del-rio. Neque enim erubuit, neque exhorruit eam corporis egeriem scopis euertere; sportis efferre,

In vitâ Damasceni.

quam

quam emunctæ ſcilicet naris homunciones, qui in foricis non ita pridem nati atque educati, ſi nominari ſolùm audirent, putidè mox exſcrearent; imò & probra euomerēt, & in homines maledicta, & in Deum contumelias. Sed qui cum Apoſtolo *ſtulti propter Chriſtum*, hæc dum legunt, illorum virorum admirantur virtutes, & vtili quadam æmulatione ſtimulantur ad eorum geſta ſuis factis adumbranda. Neque enim poteſt cælo eſſe dignus, niſi qui ſeipſum odio perſequens, & quaſi à corpore ſeducens, aliorſum tendit, quàm vaniſſimorum hominum turba; quorum illud eſt, IESV CHRISTI ſtabulum exhorreſcere, & de Herodis culinâ fumos captare. Verùm ad Del-rio reuertamur.

Poſt biennium in Religionis tirocinio collocatum, multaque & egregia virtutum exempla conſecraneis ſuis ad imitandum relicta; aliud quoddam tirocinium ingreditur. Cùm enim Pariſijs ad moralem Philoſophiam omnes cogitationes contentioneſque ſuas alligaſſet; ac diſſerendi ſubtiliùs facultatem, eamque, quæ de naturâ ſpinoſiùs diſceptat, quæque de Deo, de ſummis rerum generibus, de vniuerſis, lateque imperitantibus diſciplinarum pronuntiatis commentatur, minùs enucleatè pertractaſſet; conſultum moderatores iudicarunt, iterùm manipulares inter adſcribere iam pridem emeritum. Nec verbo quidem reluctari Del-rio: ſed tot clarus magiſtratibus, tantâ ſcientiarum varietate ad miraculum conſpicuus; poſt doctiſſimos libros in lucem editos, poſt adeptam in Iure lauream, poſt ſcriptos legum commentarios, vir litterarum rerumque geſtarum gloriâ florentiſſimus, trigeſimum ſecundum an-

PHILOSOPHIAE CVRRICVLVM EMETITVR.

num ætatis agens, cum pueris atque adoleſcentibus inter aculeata Dialecticorum vepreta luctari non erubuit, & quaſi ad palmam ſollicitus anhelare. Vtinam hæc legerent, vtinam ſpectaſſent coràm, qui nuper eum vocitarunt *virum nimis glorioſum*, & *nimis ſupercilioſum*! In hoc Philoſophiæ curſu triennium deſudauit: in quem Narciſſuli noſtri & Hyacinthuli vix pedem inferunt, quin referre ſtudeant. Hinc apud parentes putidè ratiocinantur, nihil Philoſophiæ ſalebras ad ſacra Iuriſprudentiæ & Theologiæ templa aſcendentibus prodeſſe, remorari potiùs; oleum & operam ſe perdere; tempus pretioſiſſimam poſſeſſionem profligare; hoc interim molientes vnicè, vt

——*cuſtos purpura cedat:*

& ——*candidus vmbo*

Totâ impunè ſinat oculos ſparſiſſe ſuburrâ:

frenum ſubire impatientes, ſeipſos regere impotentes. His tamen pupis aurem præbent egregij patres, bullâ digni & loro. Demus enim in Philoſophiâ non omnes primas obtinere, demus eiuſdem intima abditiſſimaque ſcita ac decreta non omnes intelligere, non omnes iis indigere; exercetur tamen omnium ingenium, acuitur iudicium ad argumentorum Gordios nodos in Iuriſprudentiâ, in Theologiâ, aut ſoluendos, aut ferro præſecandos: quibus miſelli illi capti intricatique dum tenentur, vt ſimia olim in fabulis, lautam omnibus ſegetem exhibent cachinnorum: domum verò cùm reuertuntur, ex hoc muſtaceo non lauro ſed hederâ coronati, non Iuriſconſulti ſed Bacchuli, quorum lacertis Reſpublica niti deberet, hos nutricum humeris ferri neceſſum eſt.

Del-

Del-rio noster triennium hoc cùm exegisset, in Belgicam terrestri itinere se recipit, cetero feliciter, nisi quòd Burdigalę morbus iniectâ velut manu eũ coëgit subsistere, vt in acerrimis cruciatibus suæ tolerantiæ rudimenta perdisceret, atq. exercitam instructamque semper haberet. Hîc dum lecto iacet afflictus, nuntium ex Lusitaniâ accipit, de patris sui ex hac vitâ discessu, qui tunc Olyssipone Regi erat à consiliis, post fisci regij in Belgio Præfecturam. Is aliquot ante mortem annis, adeò naturæ viribus, omniq. vigore destitutus erat, vt infantum more ad tattam & mammam redire cogeretur, & nutricis vbera sugere. Tulit ille parentis mortẽ Philosophicâ, imò Christianâ mente; & quãuis eum eximiâ semper pietate ac veneratione prosecutus esset viuentem, mortuum sanè nullis næniis prosequendum iudicauit: sciebat hunc orbem peregrinam esse regionem; corpus carcerem; cælum verò domicilium: huc eum peruenisse sperabat, se breui subsecuturum. Valetudini redditus, iter intendit. Quo confecto, partim Louanij, partim Moguntiæ, Sacrarum litterarum studio & cognoscendis Theologorum consultis omnem operam atque industriam consecrauit.

Anno cIɔ. Iɔ. LXXXV.

PARENTIS MORS.

THEOLOGIAM AGGREDITVR.

Anno deinde cIɔ. Iɔ. XCIX. Duaci Philosophorum familiam duxit, summâ ingenij laude; & accuratissimis dictatis discipulos, quibus discendi ardor ac studium erat, in sui admirationem pelliciens. Præclarum sanè argumentum modestiæ, sincerique iudicij, circa Philosophicas disceptationes (quod vtinam amplectantur omnes) in Epistolâ quadam ad discipulum anno cIɔ. Iɔ. XCI. scriptâ Leodij hîc iuuat describere: *Non tam quid subtiliter, quàm quid solidè & verè, attendatis.*

PHILOSOPHIAM DOCET.

datis. Dico expertus: multa ad adſpectum primum acuta; quæ tempus & ætatis maturitas, & doctrinæ acceſſio poſteà diſcutit & excutit. Nec tam quid defendi poſſit, (quid enim in Philoſophicis iſtis altercationibus non litigioſum? quid quod ab ingenio mediocri nequeat pertinaciâ tueri? quod non ſolui vtcumque poſſit, &, ſi non diſſoluitur, quod non ad campanæ diſceptationem ſoluentis pulſum queat extrahi verbis clamoribusq́;?) quàm quid grauioribus ſcriptoribus (quorum mihi primus Princepsq́; D. ille Aquinas) placuerit. Nouitas omnis periculi plena. mihi non omnia antiquorum dicta Prænestinæ ſortes: veriora tamen pleraque comperior, quàm hæc nouitia.

MORALEM THEOLOGIAM DOCET. Duaci non diu ſubſtitit: Leodicum enim conſcientiæ iura interpretaturus ſubitò euocatus eſt: quo in munere quantâ diligentiâ verſatus ſit, quantaque religione Dei vnius gloriam præ oculis habuerit, in Epiſtolâ ad H. Roſweydum velut ſolis radiis exaratum licet intueri: *Vin' & de me aliquid? firmâ ſic ſatis fruor valetudine. doceo Moralem Theologiam; breui eã quæ de Cenſuris eſt abſoluam, hoc ſpero mẽſe. intra triduum certè explicationem caſuum bullæ Cœnæ Domini auſpicabor, ſi Deo placuerit. poſt Iuſtitiæ & Iniuſtitiæ æquor ingens, equo, vt ille ait, ligneo arandum. Fallor. anſerino dicere volebam, & lingulâ. auditores domeſtici octo: externi quot? pollice dempto quot in reliquâ manu Digitij fratres; idq́; cùm plurimi: ſæpè, dumtaxat vnus, ſingularius. Quid meâ? æqualis labor æquabit mercedem.* An non hæc potiora illius Philoſophi humili in ſpeciem, ſed vanâ aliàs linguâ? *Satis*, in- Sen. ep. 7.
quit, *mihi ſunt pauci, ſatis eſt vnus, ſatis eſt nullus:* cùm tamen is eſſet, cui nihil erat ſatis, gloriæ ancillariolus.

Nullum

Nullum magis eximium opus, totius vitæ ambitu, nihil magis industriè, magis feliciter videtur peregisse, quàm singulare illud, & paucis cognitum facinus, dignum æternâ prædicatione, quo I. Lipsium, V. C. omni inuidiâ & æmulatione superiorem, ad partes nostras (id est, Ecclesiæ & Dei) non timidè aut ignauè, sed palàm inter multorum circumlatrantium canum rictus, inter leonum rugitus defendendas adduxit; illique fuit, quod Ambrosius Augustino. Dabitis veniam, religiosi manes, qui nuper inter has etiam opinationum tenebras Deum mente comitabamini, qui nunc illum in luce omnis sapientiæ beatitatisque complectimini, quantum hominibus Deum complecti fas est, si ad vtriusque vestrûm gloriam eas litteras proferam, quas orbi profuturas iudicaui vniuerso. Hæ sunt Lipsij ad Delrionem; quorum adhuc autographum superest: syllabatim exhibebo. CVM LIPSIO CONTRACTA NECESSITVDO.

REVERENDE PATER:

AMor noster vetus & verus non permittit vt te celem facinus grande, quod patraui. Dei benignitate eripui me è laqueis, quibus implicabar, & saluus atque incolumis perueni in Germaniam ad Patres vestros. Mentior, saluus. Aeger perueni, & pressus pondere peccatorum. Sed Dei misericordia, ope Patrum, illis quoque me liberauit, & hoc vnum superest vt perseuerem in bonâ viâ, & firmo eam pede calcem. Iuua ô me tuis precibus. tu, inquam, qui ad hanc me in parte duxisti, post cuius salutares litteras Deum iterùm iratum habeam, si vmquam conquieui. Nocte & die me fodit ille stimulus, nec ipse somnus mihi nisi per insomnia inquietus. Deo gratia

D *esto,*

esto, qui inuitum quasi & reluctantem sic eduxit, & posuit in locis vbi mihi, Ecclesiæ, & reip. poßim esse vtilis. quod seriò recipio me (illo adiuuāte) facturum. Sum nunc apud Patres Moguntiaci, & inter primas curas habui, vt hæc paucula ad te exararem. Lætare frater, qui verè fratrem & amicum recepisti; & ignosce omnia præterita, ita Deus tibi quoque ignoscat. Precibus tuis & Patris Orani me commendo seriò, seriò. quem participem facere huius nuntij potes, sed solum. Nam diuulgari non expedit, quia vxor, familia, & resculæ meæ etiamnunc sunt apud Hollandos. Breui eripiam, & palàm bonis me reddam. Ora, ora pro me. Moguntiaci, XIV. *April.* ∞ .IↃ.XCI.

Nunc demum tuus verè frater
I. Lipsius.

Quid hæc contra illi rabulæ & blatterones, qui fucum detergere, & personam Lipsio decutere minantur? Volunt plura? in Epist. ad Ludouicum Thouardum anno cIↃ. IↃ. XCI. cùm traduci se & sui absentis nomen vellicari audisset, illudque spargi, minùs sincerâ candidaque mente nomen dedisse Romanæ Ecclesiæ, sic exclamat: *Deus fulmine suo me perdat (cogor enim aliquid pro affectu ardentiùs dicere) si est aut fuit in totâ hac actione meâ aliquid simulatum. & omitto Deum omni-scientem illum iudicem, & omnia vindicantem: apud homines ipsos ita prostituam meam famam, vt palàm ita proditor sim & audiam? Qui aliquid sinceri iudicij adfert, & oculo non iniquo intuetur meam caussam, videbit ne posse quidem me aliter ambulare quàm pede recto. Quod feci, quod facio, quod faciam, securus de humanis iudiciis, quibus in malignam sententiam ego quidem non sim caussa.*

Hæc

Hæc pro Lipsio, cùm de Del-rio agimus: facilè enim amicus amico, vbi res postulat, decedit vrbanè de viâ. In quam vt ego redeam, ecce eruditissimam Del-rio epistolam, quâ Lipsij litteris respondet, quas protulimus.

VIR CLARISSIME:

PAx Christi, &c. *Ἔσται μὲν ὧ. *Facinus præclarum, dignum viro, sapiente, Christiano. Lætari me dicam? triumpho. Beauit me prorsus epistola tua, quam Moguntiaci scriptam* XIIII. *April. recepi Kal. Mai. Digitum agnosco Dei. non aliter potuisses tam valida, tam multa vincula disrumpere. Eduxit Angelus Domini ex Gomorrhâ. quid ni sic vocem eam, cuius facta nominis originationi tam bellè respondent? eduxit finibus, quibus diuina non deerit vltio; & tarditatem grauitate compensabit. eduxit dicens; Salua animam tuam. Audiuisti? sed & illud audi; Noli respicere post tergum, nec stes in omni circà regione: sed in monte saluum te fac, ne & tu simul pereas. Non peribis, nisi respicias. Memores (inquit Salus nostra) estote vxoris Loth. non credidit stulta monenti, respexit post se, & versa est in statuam salis. sibi inutilis, & infæcunda meriti; vtilis aliis, & quæ sapientiam prudentiamq́ue nobis, qua condiantur saliantur q́ue actiones nostræ, præbeat. Memineris constantis perseuerantiæ. dimidium facti, sic cœpisse; sed irritum, nisi telam pertexas. Respexit te paternus ille oculus; tu tantùm in illum Solem, qui illuxit, non retrò. Non diffido, sed amans metuo secura. Natus in corde tuo* IESVS; *fuge Herodem ne paruulum ac tenellum opprimat. serpens calcaneo insidiabitur: caput contere. caue falsorum amicorum subsessas. Epicharmi*

* Benè habet.

illud in corde tibi, Non temerè credere. Amicitiam prætexent, & pulcra nomina Hoſpitij, Profeſsionis, Honorum, Opum. vana partim hæc, partim falſa; pernicioſa omnia, quia in mortem veram perducent. quid ſi non perducerent in illam æternam? non tutus reditus, vnde tam intutus exitus. Dolos illorum, & vindictæ appetentiam tibi propone. Multa manent aſpera: perage, quæſo, tecum animo priùs. Quid aſperum, quod ad animæ vitam, quæ ſola vitalis? Præpara cor ad tentationem. dictum id, omni, ex diuerticulis, ad viam redeunti. Ringentur, frement, cuncta molientur, non Albionei modò, ſed & deſpecti illi Hoſpites: de quibus tamen ita meritum te ſcimus, vt tuis iniqui eſſe non debeant. ſed noſti Neptuni filiorum indolem; imitantur cognatum elementum, pellax, ſæuum, turbulentum, infidum. Sed, arcam Noëi ingreſſo, diluuium contemnendum. Sine Paſiphaës & Tauri biformem fœtum (vtinam ô tu Minos tandem expergiſcare vt ſeriò ſerò adulterij huius pœnas exigas, & præreptæ vxoris indignitate mouearè, vt decet!) vanis cornua ventis iactare,

Πολλὰ μάτην κεράεσιν ἐς ἠέρα θυμήναντα.

quàm egregiè Atticus ille, reip. vtilia meditans, aduerſarios bonorum contemnit:

Πρὸς ταῦτα Κλέων καὶ παλαμάσθω,
Καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθω.
Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ, καὶ τὸ δίκαιον
Ξύμμαχον ἔσται.

hæc tibi lorica trilex, hoc robur & æs triplex tuo pectori, hoc in cœptâ viâ filum Ariadnæ. Quo fuiſti lentior, hoc nunc, obſecro, propoſiti ſis tenacior. nihil durum, ſi duras. nihil

ſerum,

ſerum, ſi ſerium. Auguſtinum adſpice: quamdiu reluctatus? vas electionis intuere Paulum: ictus, territus, proſtratus ſapit. poſteà, qualis vterque athleta? quas hoſtium ſtrages dedêre? quid illos à Chriſti caritate potuit ſeparare? In te, mi Lipſi, Deus multa congeßit ingenij, iudicij, eruditionis, & eloquentiæ dona: ſed dona accepiſti, non vt abutare ad ambitionem aut inanis gloriæ auram fallacem; ſed vt vtare ad gloriam Dei, ad Eccleſiæ ſponſæ Chriſti ornamentum, ad reip. defenſionem, ad proximi vtilitatem, ad tuam ſalutem. poſuit in hiſce locis; imò genuit, & peperit de nouo in nouam lucem & vitam gratiæ. Ἀχαριςία nobis fugienda in tam bonum, tam patientem, tam miſericordem, tam liberalem; quòd induxerit, eduxerit, perduxerit. nihil hîc meum agnoſco: illi laus, illi gloria; qui ſolus laudabilis, ſolus glorioſus. illi gratias referamus; ego quidem vt tuo, ſic meo agam nomine continuas: obſecrabo, quod petis, inſtabo precibus, vrgebo ſacrificiis, ſuum vt beneficium tueatur. illi te debeo: quòd receperim fratrem, qui perierat; rediuiuum, qui interierat; ſurgentem, qui ceciderat; firmum ſaltem & conſtantem, qui nutabat, & claudicabat. Agnoſcis ipſe; & quia agnoſcis, noſco ſaluũ. Quem pœnitet peccaſſe, penè eſt innocens: illi ſanè, qui ferit, vt ſanet; increpat, vt reparet; mortificat, vt viuificet. Ab illo nobis venia petenda. Moleſtum ſanè, moleſtum mihi, quod addis; cùm præterita petis, ego vt homuncio ignoſcam. Quis ego, vt offendi me, à te præſertim, exiſtimare debeam? qua tu me in re vel offendiſti, vel offendere potuiſti? numquam id cenſui, neque amicitiæ vinculum abrupi: ſi quid nonnulli de me aliter tibi, noli credere. Suſpicor, quid ſuſpicére. aculeata quædam in me tua, in ſcriptis

 non-

nonnullis. strinxêre cutem, sed cutem, nil amplius. erant de aliis aliqua, erant in alios, aut ad alios minùs cauta, quæ maluissem in lituris, quàm in litteris: erant quæ multis, & mihi ex multis vni, displicebant, fortè meritò; sed nonne hæc poterant emendari, & quæ data partibus, apud meliores in melius commutari? Ad Plantinum (cuius animæ sit optimè) ante biennium miseram Syntagma Latinæ Tragœdiæ, in quo nouus in illas decem Tragœdias commentarius, & in fragmenta ceterorum opinationes, aliaq; nonnulla: erant in iis quædam non prorsus exarmata, asperiora fortaßis, quàm vt mollicelli quidam putabant oportere; erant seuera in sectam illam seueram; præfractos illos & hispidos, quî poteram leniter demulcere? si in rosâ collocassem, verebar ne cũ barbato illo Cynico calcarent. &, mihi crede, quicquid ibi mordacius, non in te, sed in tua quædam, quibus Porticum nimis animosè tuebare. Non vt offenderem amicum: sed vt adolescentulos ab illâ lue auerterem; quorum iam plerosque non duci, sed rapi videbam phaleris Chrysippæis. Sed nec illa (benè sit Moreto, qui dum fidem mihi à socero paullò ante obitum per litteras datam, de excudendis Cothurnatis illis næniis, præstare differt; causa fuit cur nondum earum quidquam in vulgus) prodiere ad manus hominum; nec tam citò, vt scit P. Oranus, proditura; nec proditura, nisi à te visa, & approbata: (non id mihi negabis, si amicus) &, si verum amamus, quid ista, nisi nugæ, nugæ nugacißimæ? non placent mihi, qui propter litterarias dissensiones, minùs amici semel amicis. fui amicus, sum, ero dum ero. Poteras itaque satisfactionem prætermittere. Sed siue quid fuit exulcerationis, siue non fuit; sincerè & verè ἀμνηστῶ. Curemus,

mus, vt qui dißidium quærebant (si apud te aliqui, nam apud me nullus) amicitiæ officia intelligant omissa per temporis iniuriam; amorem, quæq; hunc fouet opinionem, altiores animo radices egisse, quàm vt leuiculis susurronum flabris potuerint reuelli. Deinceps, si vis & vacat, commercium epistolicum spondeo, de studiis, litteris, officiis, iocis, seriis; non gnatonicum, aut fumi fucíve vendulum, sed candidum, liberum, amicum. Si quid intereà possum tuâ caußâ, vno dicam verbo, impera vt amico, vt fratri. Si huc ad nos, quo nihil mihi futurum iucundius, neque optatius; non falles spem meam, & Pet. Orani, & Dominici Lampsonij, amicorum auidè te exspectantium. Multa mihi nec parua, nec leuia, quæ in rem tuam tecum malim coràm. Salutat te P. Ioannes Oranus hodie Aquisgranum valetudinis caußâ profectus, inde cogitat Spadanos fontes. si & eò tu, iniurius nisi porrò inde huc ad nos. Salue mi Lipsi, salue frater, saluum aduenisse gaudeo, erítne vt saluum videam, & amplectar gaudens, quem depositum luxeram amarißimè? Leodij 11. *Maij.* cIↃ.IↃ.XCI.

Tuus in Christo,

Martinus Ant. Delrius.

Hanc Epistolam cùm recepisset V. C. I. Lipsius sic alteras exorditur: *Vtrùm tu epistolas ad me an thesauros mittis? reuerà tales sunt, vberes salutarium imò & cælestium præceptorum. Mihi crede, mi frater, spiritus ab alto est, qui talia tibi dictat.* Tanta deinceps necessitudo, & sacra velut propinquitas vtrumque coniunxit, vt fratris se inuicem nomine salutarent: tanta Lipsij in Delrium, tamque ingenua obseruatio ac reuerentia, vt eum, quasi vitæ moderatorem, scriptorumque suorum censorem adsci-

Anno cIↃ IↃ XCI. *Kalendis ipsis Iuniis.*

adſciuerit: quod pluribus iuſſit teſtatum litteris. Vt omittantur ceteræ, epiſtolam xcv. Cent. I. ad Belgas à limine viſamus, quam ad eum ſcribit, dum Græcium abiſſet: *Falſus*, inquit, *ſum in tuo diſceſſu. Doliturum me in abſentiâ ſciebam: ſic doliturum nulla opinio fuit, ſed res condocefecit. ſeriò, deſtitutus mihi videor: de ſcriptis & ingenio etiam loquor,*

—— labat incerto mihi limite curſus
Te ſine, & orbatæ caligant vela carinæ.

Non auribus ea Lipſius, ſed veritati dedit. Dolebat virum abiiſſe, qui nec Timonis allia, nec Diogenis oleret naſturcia, multò minùs Epicurei delicias hortuli; ſed frugale Lyceium. Qui nihil, inquam, in ſcriptis aliorum inuidè, nihil adulatoriè cenſeret. Talem ſibi ereptum etiam apud familiares ſuos, ac imprimis Balthaſarem Moretum, deflebat; qualem vix vnum reperias inter tot cenſorum Gargara. Hiſce fruſtum addo non inſipidum ex Delrionis ad Roſweydum, quibus mutuum in V. C. amorem toto pandit ſinu, non eum, qui in labiis hoſpitatur, ſed qui in pectore penitiſque fibris ac medullis. Scriptæ ſunt, cùm primùm ille Leodicum perueniſſet ex Batauiâ, & noſter intellexiſſet, neſcio quid, de libellis quibuſdam eius in publicum edi vendique prohibitis. *Amas me?* (verba ſunt Delrionis ad Roſweydum) *Seriò, ſedulò inquire, qui vendi prohibiti libri: & quid in his, quod improbēt, annota, & ad me perſcribe. Calidè iſtud peto, quia Lipſium calidè amo. Si quid in eius ſcriptis, quod in ſuſpicionem bonis venit; ſtatuit explicare, vel tollere. Sentit apertè nunc cum Eccleſiâ; quod ſemper clàm ſenſit. animo fuit inter malè ſentientes numquam, corpore tantùm. Ille*

me

me sibi ad conscientiæ res Iudicem delegit. Hæc diductiùs nonnihil referenda fuerunt, vt viris huius æui doctissimis coniunctissimisque suæ societatis in litteris expoliendis, in virtutibus excolendis, fructus non emarcesceret, aut liuido pestiferoque dente attereretur.

Annis iisdem, quibus Leodici versatus est, orationes plerasque contexuit; quas cùm ibidem ad Partheniorum Sodalium coronam pronuntiasset, anno deinde cIↄ. Iↄ. xcvii. typis mandauit imprimẽdas, & inter *Florida Mariana* recensuit. Quę cùm illius in Theologicis rebus primordia sint operũ, & à plerisq. pingui Mineruâ, vt hominum iudicia sunt, dicerentur conscripta, ac quasi leuidẽso contextu, de stylo suo præfari necessarium habuit. Pauca dabo de multis. *Scriptio & character, nisi fallor, titulo consentanea, & auctori. Hic se Theologiæ saltem candidatum, non litteratorem esse meminerat: & cùm ista diceret, non Rhetorem agebat, aut Grammaticum; sed eam sacræ sapientiæ partem, quæ de vitæ Christianæ officiis disserit, ipsam quoque Scripturam sacram publicè profitebatur. Quis ergo iure damnarit, si Christianus, quàm Ciceronianus maluit audire? si Cyprianum, Hieronymum, Pacianum, Ambrosium, nonnumquam & cum Tertulliano atque Arnobio Sidonium & Althelmum, quàm cum Cicerone & Terentio Paganos alios in hortulis suis maluit spirare? Meâ quidem sententiâ non rectè, nec prudenter faciunt, qui vno Tullio cuncta metiuntur, & ipsi quoque Socrati Sicyonia inducunt. Placet Iurisconsultus cum Alpheno, Scæuolâ, & Papiniano loquens. Placet Medicus, cuius Latinitas Musam, Largum, & Celsum sapit. Placet Orator, qui Ciceronem; Declama-*

FLORIDA MARIANA.

STYLVS.

tor, qui Fabium & Senecam; Historicus, qui Sallustium, Caesarem, Tacitum; Poëta, qui in Epicis Virgilium, in Lyricis Horatium, in Elegis Tibullum & Propertium, in Orchestrâ Cordubensem nostrum imitatur. Est suus cuique materiae & scriptioni genius, est peculiaris quidam character. Qui cõfundunt; nónne persimiles ijs, qui eũdem à milite & rustico, ab equite & pedite gradus & incessus modum postulent? Hæc & his plura non immeritò, nec inficetè. Fuêre enim non pauci, qui, vt Attilium Lucilius, ferreum eum scriptorem nominarent; alij, qui ferruminatorem, vt Hermolaum Barbarum Bartholomæus Scala; alij aliter. Studebat sanè verborum proprietati, nec trita semper viâ incedebat, sed arduam potiùs dictionis orbitam sectabatur; aut inter salebras interdum, si dictionis nerui ac lacerti id postularent, noua premebat vestigia: malebat positis in abrupto castris vel disputando veritatem propugnare, vel exhortando auditorum animos expugnare, quàm in molli solo, eneruataque deliciis valle, sine fructu, sæpè cum dispendio luxuriari: & hanc laudem sibi vsurpare nitebatur, castigatè vt diceret, & doctioribus potiùs placeret, quàm indoctioribus vilesceret. Nam solent plerumque, nescio quo fastidio malè nauseantis stomachi, homines minùs sobrij carpere eos qui editioribus insistunt, & illustria prosequuntur; & carpere item, qui prona ac familiaria: nec medium iudicare quidquam, nisi quod nusquam sit. Quantum verò in amœnissimis Tullij viretis, & circa floridos illos labentium modulato cum susurro riuulorum margines, in pueritiâ oblectatus fuerit; docent eæ litteræ, quas ad Granuellanum, ad Parentem suum, ad Ludouicum Delrionem,

 Solino,

Solino, Claudiano, Senecæ præfixit: quæ nisi stylo scriptę sunt Ciceroniano, paucos eo nomine censendos dixeris. Verùm cùm desertis illis siluulis profanisque myrtetis, frugifera inter Patrum pomaria obambularet assiduus; vt iis qui in sole versantur accidere solet, alium ab eorum calore colorem duxit, & lacteam illam molliculamque cutem virili more infuscauit: fortior, si non venustior.

Iam triennium apud Eburones Moralem Theologiam professus erat, cùm Tornacum se conferre iubetur: vt ex legibus, quibus voto se obligarat, nonnihil temporis ad quietem sacrasq. commentationes & exercitationes à studiorum tumultibus subduceret; atque, quod Seneca suadet, *se sibi vindicaret.* Hîc iterùm Philosophum Theologumque exuere, & inter tirones quasi tiro proiectissima quæque munia ambire: lacerâ interdum & squalidâ lacernâ indutus œconomum comitabatur; & quæ ille in foro emerat, per mediam vrbem spectante omni populo ad collegium deferebat senatorius & censorius baiulus, aliis admirantibus, aliis vicissim illudentibus. Inter hæc animo efferebatur; cùm in memoriam reuocaret, ideò se & fasces & purpuram deseruisse, vt hîc summo Regi simillimus, in cælo proximus esset: tanti sibi esse & maioris illud, non iam Pythagoricum, sed Christianum, *ἕπου Θεῷ. Vnum id præ reliquis domestici stupebant omnes, tantum virum oculis caligantibus, & pænè cæcutientibus, gnauiter & prompto libentique animo, dum alij mensæ assiderent, stantem, aut in loco anagnostæ solito incommodè sedentem, librum aliquem pium de more prælegere, & ad alterius arbi-

TORNACI INTER TIRONES EXERCETVR.

* *Sequere Deum.*

trium accentus & tonos vel inuertere, vel dirigere. Quod quidem quanti sit, norunt illi præsertim, qui in religiosis familiis degunt, & huiusmodi se excercitiis subigunt.

LOVANII SACRAS LITTERAS EXPLICAT.

Annus in hisce fluxerat: iterùm Louanium profectionem adornare cogitur; vt Sacras publicè litteras interpretetur. Hîc dum esset, omne tempus, quod à docendi munere supererat, colligere, & posteritati imputare: nihil oculis quidem suis indulgere; quibus, seu ex lampadum lucernarúmve fuligine, seu ex humoribus per laborem excitis, & continuò scaturientibus, priuandum minabantur medicæ chirurgicæque peritiores. De Magiâ latiùs differendi opportunitas cùm se obtulisset, huiusce rei necessitatem perpendens, eam arripuit ansam, & in hunc locum euagatus est. Non poterat enim fecundum pectus, & diuini ardens honoris zelo, manum de tabulâ tollere. Itaque cùm in hunc locum diuticulè euagatus esset, concilium cepit libros de Magiâ conscribendi; opus certè, ad quod construendum omnes artes desudasse videntur & disciplinæ. Quod nec ipsi quidem veritatis perduelles hæretici inficias iuerunt. Clamare tamen contrà, an oncare potiùs cœperunt, quin imò eiulare, lamentari, quòd inter Stryges & Telchinas de viciniâ vapularent. Dederant occasionem ferulam vibrandi seueriùs nonnulli, qui illotis pedibus se immergebant in sacrorum penetralia, & ibi dominari volebant, vbi ius ipsis nullum. Proscribebantur Theologorum Principes: irruebant in eorum possessiones nepotuli nescio qui, & in litteratorum senatu suffragium sibi arrogabãt proletarij, & capitecensi. Agitabat horum plerosque hæreseos ferale quoddam hippomanes, alios incitabat scribendi cacoëthes:

DISQVISITIONES MAGICAE.

coëthes: & erant, qui œstro perciti in omnes ferebantur, & nullius ferebãt occursum: iamq. latiùs hæc pestis grassabatur. Quid faceret? Non tulit hoc Del-rio, vir *& refellere sine pertinaciâ, & refelli sine iracundiâ paratus*. Quare, vt erat solers, explorare adnisus vbi vlcus suppuraret: tum sale & aceto ibidem perfricare, scalpellum aduocare, ignem admouere: ingenuè, quæ probãda forent, probare; quæ refellenda, refellere; figere quandoque dentem, non liuidum, sed amicum. Pupugit virum politiorum artium scientissimum, magni patris sobolem; verùm animi concitatione, & temeritate quadam iudicandi abruptè nimium quantum præcipitem. Vtinam ille Lipsium imitari, & patronum experiri voluisset, quem sensit aduersarium! Inuidit hoc bonum hæresis ferox & immanissima hyæna. Nemo interim mirari debet, si Del-rio aliquantum lautiùs solito hos fæcutinos ad balnea & thermas defricuerit: tantam enim illi nauseam iam pridem omnibus excitabant, vt ferre posset nemo; & non pauci strigilem acuerent. Est viri prudentis, quantumcumque mitis,

*Ἁγνεῦσαι δ' ἀκοὰς βλασφημοσύνης ἀλεγεινῆς: *Puras habere aures à molestis calumniis.

& acerrimum calumniæ morsum, ac Medij cicatricem euitare, si possit; si non possit, obducere. Hac tamen in re aliter, quàm plerique opinantur, se gessit: potiùs enim cis metam constitit, quàm vltrà prouectus est. Quam modestiam vir omnium modestissimus Iustus Lipsius pro familiaritate mutuâ in eo reprehendit, tamquam torporem nimis remissum. Erat ei, non nego, vti & I. Lipsio, vibrans quædam & amentata dictio, cùm rerum æquitate fretus, & iustitiæ Deique amore impulsus, stylum coruscaret; non conuiciis & maledictis medicata, verùm

acie suâ penetrabilis; nec qualis ex plaustro histrionum, & mimorum, sed quæ Philosophorum exedris digna; magis salutaris, quàm vendibilis: denique quæ omnibus prodesse vellet, obesse nulli: quamque velut gladium in vaginâ continebat, & non nisi ad inculpatam tutelam stringebat; non tam sui, quàm veritatis. Nec illud quisquam improbabit, nisi qui suæ improbitatis conscius, medicorum ferro cùm nolit sanari, mauult adulatorum vngue scabi & titillari. Licuit, semperque licebit, vel sui defendendi caussâ, vel aliis opitulandi, ferrum cudere, etiam litterarium. Hoc Delrius in *Magicis disquisitionibus* fecit: fecit quod licuit. Eos tamen commentarios non tunc edidit, quando conscripsit, sed triennio permisit maturescere: nec eo contentus, aliquot iterùm pòst annis, hoc opus putare, imò rigare potiùs cœpit: adiecit plurima, direxit pauca; & anno cIↃ. IↃc. v. Moguntiæ, anno cIↃ. IↃc. viii. Lugduni permisit in lucem prodire illustrius & exaggeratius.

HISPANIAM COGITAT. Hæc sunt quæ Louanij partim inchoauit, partim ad vmbilicum perduxit; vsque ad annum cIↃ. IↃ.xcvii. Hoc enim anno, cùm *Florida Mariana* nobili clarissimoque viro Carolo Billeo inscripta velut amoris tesseram reliquisset, Moderatorum ductu Hispaniam cogitauit; sed cogitauit tantùm. Cùm enim in portu Iccio ventorum tempestate, vitæ periculum adiisset: nec spes foret prædonibus circùm grassantibus, valetudine non minùs, quàm auræ improbitate cælique pertinaciâ renitente, eum in Hispaniam appelli incolumem posse; Leodicum repetijt: ad quem tum Lipsius amoris indices litteras dedit, quas rei huiusce commemorandæ causâ partim attexam.

texam. *Iamnunc tuas vidi, sed egóne vt sileam in tanto meo gaudio pariter & dolore? Dolui, dolui tuos casus,*

—— dura nauis,

Dura fugæ mala, dura belli.

Omnia conspirarunt in te, sed pro nobis: certè pro me; qui te vbicumque retineo & animi sinu inuoluo, sed propiorem malo, & sæpiùs aut litteris aut aspectu etiam frui. Quis vel hunc mihi eripiat, cùm in Belgicâ es? adibo & reperiam te, vbivbi locorum eris.

Hæsit Leodici non multis mensibus. Inde enim (siue Lipsij desiderio, siue consilio, seu quâ aliâ opportunitate; & studiorum, vt reor, maximè; quorum in eâ Academiâ commercium, & cum aliis facilius, vti in litterarum emporio, & cum Lipsio iucundissimum erat futurum) rursus Louanium commigrauit. vbi præter Scripturæ sacratioris studium alternis septimanis concionandi munus suscepit. Dixit ad Deiparæ Sodales magno pietatis sensu, sed doctè, politè, enucleatè. Quâ in re adeò se submisse & non arroganter, vt quasi elementarius senex, (ô gloriosum, ob Dei honorem, assumptum nomen!) sollicitè & obnixè collegij Moderatorem consuleret, quid præcipuè dicendum, aut quomodo dicēdum esset; quàm diu, quàm concitatè, quàm remissè; exiliùs, an elatiùs. Nihil verò explicandum assumebat, quod non priùs ille præscripsisset. Nec veritus id palàm profiteri: sic enim ait in exordio secundæ S. Lectionis, quam *speculo Mariano* inseruit: *Cùm eos, quibus vitæ meæ, studiorum actionumq́; cura fuit à Deo commissa, & in quorum voce loquentem Deum me agnoscere par esse scio; quibus interrogarem de rebus potissimùm ad vos (Sodales Parthenij) me verba* SACRAE LECTIONES.

facere

facere vtiliùs esset; illiq́ responderent, id fore si de Speculo Mariano, hoc est Deiparæ moribus, dissererem: visus sum audire illud à Deo Prophetæ Isaiæ imperatum; Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis. Hisce concionibus & illud præclarum inerat; numquam eas ex præcoce quadam & aliorum contemptrice arrogantiâ extemporales fuisse; non ex iuuenili leuitate, aut impudentiâ potiùs, parum meditatas: sed quod Cicero in grauioribus, hoc Del-rio in hisce piis & sacris orationibus; verbis dicam paucis, quæ Suetonius vsurpat in Augusto: Numquam dixit, *nisi meditatâ & compositâ oratione; quamuis non deficeret ad subita extemporali facultate. Ac ne periculum memoriæ adiret, aut in ediscendo tempus absumeret, instituit recitare omnia.* Ita cùm diceret, & ea quæ dixerat politè cùm perpoliret posteà, anno cIↄ Iↄc.VII. Horatio Cardon euulganda permisit, & posterorum vtilitati propaganda. Hoc Dei obsequio egregiè perfunctus, dum à docendi dicendique munere otiatur, noluit otium suum perire: sed quasi in Caietano litore conchas & vmbilicos legeret, *Orientium* præ senectutis incommodo vlcerosum, adscitis variorum opinationibus sanitati restituit; & Notis, tãquam viatico quodam, instructum foras anno sæculari prodire concessit. Sub idem tempus, cùm in Societáte IESV agendo patiendoque fortiter, verè se Religiosum comprobasset, solemnibus quatuor votis, Deo & Dei locum gerentibus publicè factis, illis nexui se æternùm addixit.

DICENDI CONSVETVDO.

Cap. 84.

ORIENTIVS.

FIT DOCTOR S. TH.

Hinc Grætium abiit. Quâ in vniuersitate studiorum, nuper institutâ, S. T. supremâ laureâ insignitus, diuinis iterùm arcanis reserandis præfectus est. Incredibili omnium

nium approbatione gnauiter huic rei incubuit, Serenissimis Archiducibus Austriæ carus, & honoratus inter primos. Vsus interim opportunè Germanorum chalcographiâ, *in Cantica Canticorum libros* liberè in vulgus ire iussit, magni laboris opus, & limati iudicij. COMMENTARIVS IN CANTICA.

Triennali rursus stadio peracto, quòd Hispania omnino in votis esset, & medicorum sententiâ cæli temperies ea magis congrueret, Salmanticam petiit; atque eodem pede, quo Grætij nuper illius studium, aliorum fauor processit. Allatrauit tamen iterùm nonnemo: & solennibus execrationum carminibus ac veneficiis doctissimum quemque, ac qui se scire aliquid, quod ille nesciret fecisset palàm reipsâ, editisque libris; in canes, belluas, pecora, scarabæos, asinos, cercopas, cercopithecos, polypos, laruas, furias, dæmonas, μοςμολυκεῖα, conuasatis subitò omnibus naturæ dotibus diuinisque muneribus, imò perditis profligatisque, migrare, atque ab homine in non hominem abire cogebat. Quid ageret Del-rio, qui hîc inter alios lautissimè inuitabatur, non Lapitharum aut Centaurorum poculis, at Circæis pharmacis? Vlyssem animo & mente induendum censuit, & se suosque incolumes præstandos. Tribu mouerat iste & inter ærarios nuper retulerat Dionysium Areopagitam. Intercessit noster, & *Vindicias Areopagiticas* conscripsit; ac sanctissimum grauissimumque virum ex hac calumniarum catastâ ereptum, Ecclesiæ Catholicæ reddidit. PROFICISCITVR IN HISPANIAM. VINDICIAE AREOPAGITICAE.

Sub idem tempus Lugduni publici fecit iuris Ioannes Vignon, *Martini Antonij Delrij in C. Iulij Epitomam Historiarum emendationes*, quando aut vbi concinnatas, non satis exploratum habeo. EMENDATIONES IN IVLII EPITOMAM.

Sed in his per ludum quodammodò & quasi rudibus se exercens, maiora meditabatur: atque non solùm quæ priùs scripserat sarta tecta præstare; sed alia etiam architectari, quæ nullis óbnoxia temporum iniuriis æternitati deseruirent: in omnes sacræ Scripturæ libros non facem accendere modò, sed pharum attollere; ne quis latentium in hoc Oceano ignarus saxorum, in breuia præceps rueret, & à veritatis portu deerraret. Hoc suo labore dum consultum vult omnibus, *in Genesim lucubrationes* suas palàm lucere passus est; & in Belgium iter accelerabat vt cetera conficeret, cùm subitò præclarissimis eius conatibus mors immineret.

PHARVS S. SCRIPTVRAE.

Anno cIↃ.IↃC. VIII. XV. Kalend. Sept. Pintiâ discedit, & terrâ mariq́ue iactatus XVIII. Octobris Bruxellas peruenit. Prehensarunt hîc eum multi, atque vt tanto tamq́ue molesto ex itinere dies aliquot quieti se daret, omnibus suppliciis extorquere conati sunt. Verùm ille, vt erat in consultando non admodum concitus, sed tenax eorum quæ consultò decreuerat, dimoueri non poterat ab eâ sententiâ, quâ se Prouinciali Præposito (qui tum Louanij esse putabatur) sistere, & illius statuerat imperiis subdere, penitúsq́ue consignare. Hôc animo Delrius, studiorum peruigili perpeteq. cultu, & attritu quodam ad maciem vsque, & quasi σκελετός adesus, exsuccus, aridus, itineris importunitate conuulsus, ætate decliui, valetudine malignâ, dum curru vehitur publico, tantos repentè calculo in vreterem lapso dolores incurrit, vt superstitem Louanium vsque comites vix peruenturum iudicarent. Peruenit tamen serò admodum, defectis viribus, solo spiritu supra ferocissimam morbi tyrãnidem animosiùs emi-

REDIT IN BELGIVM.

emicans. Ea nocte dolor aſperari; altero die medicus animo deſpondere: conclamatum eſſe. Horam circa ſeptimam ante meridiem adeſt, qui conſcientiis expiandis præfectus. edicit illi iam ſummum adeſſe diſcrimen; à morte parum abeſſe: rogat, velítne mentem eluere. Tum Del-rio, nihil eo nuntio commotus, erectâ mente: nihil ſibi admodum eſſe, cui obnoxium norit: eum eſſe diem, cui tanto ſe tempore in hoc ſacrorum hominum cœtu paraſſet: ſic vixiſſe, vt mori non timeret: velle tamen expiationis beneficium accipere, & abluere id næuorum quod ſupereſſet in IESV CHRISTI ſanguine. etſi enim ille abluendis næuis quandoque neceſſarius non ſit, eſſe tamen ad cæleſtibus quibuſdam cimeliis adornandum animum, qui mox ſiſtendus Deo. Id agitur. Mox auguſtiſſimum CHRISTI corpus in thalamum adfertur. Ille venerabundus ea ſentire, ea dicere, quæ Deum teſtem & arbitrum non refugerent: quæ aſtantes ſacro velut numine percellerent: pauca quidem ob doloris vim, ſed contra vim fortia, & quæ verè Timantis eſſent, ſed & Chriſtiani. Iam, cælituum hoſpes, mox contubernalis futurus, Angelorum pane, interiori quadam guſtus ſuauitate epulatus erat: cùm eum rogat ſacrorum Interpres; ecquid cenſeret, an velit oleo ſancto ex Iacobi decretis inungi? Ille nihil, niſi hoc vnum; Quid Rector cenſet, quid vult? vbi eum non abnuere intellexit: Ita, inquit, fiat; ita fiat. Vix me contineo, quin ad te, vir magne, Chriſto nõ inuidente, dicam: *Factus es obediens vſq; ad mortem.* Nihil enim aliud toto hoc tempore, niſi ex Superiorum nutu faciebat: quod ille ſanciret, ſanctum arbitrabatur; quod interdiceret, nefaſtum. Puerum cre-

deres à paternâ maternâve manu trahi non reluctantem, ſed hilarè blandientem. Circa idem tempus iuuenis perilluſtri domo ad eum officij cauſſâ venit, & benignè virum nominis claritate notum compellans, opem operamque ſuam obtulit. tum Delrius: Si quidem eâ conditione eſſem, quâ tibi obſequium deferre poſſem, prolixè pro merito tuo pollicerer: nunc verò illud in cælis præſtãdum differo; vbi tui non immemor breui, vt ſpero, futurus ſum. Poſt hęc, veluti doloris expers, incredibili animi magnitudine naturam vincere; & de ipsâ quodammodò morte triumphare; ac ſoli intentus cælo, Deo plenus cetera omnia faſtidire; ſui ſecurus, mortiſque ex æquo nec cupiens, nec metuens; ſolos amplecti ſodales ſuos, qui MARIÆ, qui IESV nomen, qui vtriuſque fortiter patienterque geſta in memoriam reuocarent; cum his loqui, his aſſentiri; in Crucifixi effigiem oculos figere, Crucifixum æmulari. ſic ille exactus dies eſt. Poſtero autem, cùm medicus fieri non poſſe animaduerteret, vt tantos dolores viuo vegetoque ſenſu ferret, ſopire eum decreuit. Hanc in rem accepto pharmaco, vſque ad horam ſextam lenteſcere viſus eſt doloris ſenſus; ſed ima penetrare doloris vis. Tandem horâ ſeptimâ, vix vllo mortis indicio, inter ſuorum manus placidiſſimè exſpirauit, Anno CIↃ.IↃC. VIII. Octobr. die XIX. Annum agens ætatis quinquageſimum ſeptimum.

MORS.

CORPORIS FORMA.

Staturâ fuit mediocri, naſoque craſſiore, capillo denſo, eoque nigro; niſi quòd ſub finem vitæ canitie venerabilis: barba item nigra. oculorum acies aſſiduis lucubrationibus non ſolùm hebetata, ſed pænè exſtincta. forma erat virilis, quæque fucum non redoleret, aut molle

quip-

quippiam; ſed ingenium ſpiraret acre viuidumque.

Inter alia virtutum decora, hanc ſibi propriam habuit: nihil vafrè aut ſubdolè moliri; non per cuniculos inſidiari, non per vineas oppugnare; non palàm blandiri, clàm detrahere: (quæ peſtilentiſſima huius æui lues eſt) idem linguâ promptum, quod animo meditatum habere. Itaq. qui cum eo verſabantur, nullas cæcas cogitationum foueas metuebant, nullos laqueos; omnibus ſacris & religionibus confirmatum cenſebant, quod ab eo dicebatur. Quâ de cauſsâ Lipſius in familiari ad Roſweydum epiſtolâ hominem eum vocat; *cui non mentiri ſolum nefas eſt, ſed blandiri.*

ANIMI CANDOR.

Anno cIↃ.IↃ. XCIII.

Alterum illud erat: nihil eum improbè in aliquo eleuare ſolitum, nihil malignè quidem deprædicare: quidquid probum; etiamſi in venuſto corpore mendæ eſſent; quidquid tamen in eo non illaudatum, ingenuè amplecti, efferre; & in hoſtibus non deterere odio aut inuidiâ, in iuuenibus etiam indulgentiùs fouere. Nihil eo vmquam fuit magis integrè virtuti amicum & honeſtati; vbicumque ea demum eſſet, in quocumque eſſet.

LIVORIS EXPERS.

Denique non opinionibus rapiebatur vulgi. Quare fruſtrà ad eum deferebatur, ſi quis abſenti encomium diceret, ſi quis conuicium; niſi ratione dictum animaduerteret. Tum verò reprehendentibus ne minimum quidem obluctabatur; in nulla excuſationum dumeta correpebat: ex hoſtibus etiam capiebat fructum, ex venenis parabat antidotum. In omnibus rationem ducem ſequebatur, cetera ſuſque deque habebat.

RATIONI OBSEQVENS.

Ereptus eſt rebus humanis, cum ingenti bonorum luctu. Si enim aliquantum adhuc vitæ prorogaſſet Deus, ea

iam conuexerat cæmenta, quibus non *pharum* solummodò (vt ipse vocat) exstruere potuisset, sed fortissimum Ecclesiæ Christi propugnaculum & inuictissimam veritatis acropolim. Illius sui consilij velut ichnographiam depinxit in proloquiis, quæ tamquam vestibulum commentariis in Genesim tam altè, tam longè latéque præstruxit, vt si quis ex vngue leonem velit æstimare, non hominis vnius hoc opus, sed multorum esse sæculorum arbitrabitur. sed incredibilis illius animi magnitudo, & prodigiosa diligentia hæc feliciter ad finem perduxisset, nisi mors, quæ sola poterat, eius consilium demolita foret.

Tumulatus est in templo Patrum Societatis IESV, Louanij ad dextrum latus sacelli interioris: nullo saxo grauantur innoxij manes, nullâ designantur tabellâ: solis piorum votis & lacrymis decorantur: si quis volet, hæc animo insculpat:

SVBSISTE: TANGIS TERMINVM: HIC MORS IMPERAT.
HOC DELRIONIS INDICAT TVMVLVS TIBI.
MARMOR VIDERE POSTVLAS? CÆLOS VIDE.
HOC MARMOR ILLI EST: ORBIS EST BVSTVM: LIBRI
FAVILLA: FAMA PVBLICA, EST INSCRIPTIO.
LEGE HOSPES; ET QVOD EXPRIMAS TIBI SELIGE.
BREVI EST EVNDVM: NAM HOSPES ES. QVÆRAS VIAM.

FINIS.

LABORE ET CONSTANTIA.

